

ลักษณะเด่นของเนื้อหาจาก “เรื่องเล่า” ที่เร้าอารมณ์สะท้อนใจ ในเหตุการณ์สวรรคต

ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช¹

Dominant Characteristics of “Emotional Narratives” towards
the Decease of H.M. King Bhumibol Adulajadej

อัศวิทย์ เรืองรอง²

ณัฐวัตร จันทรงาม³

เสาวลักษณ์ จันทรดำ³

บทคัดย่อ

การเสด็จสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวันที่ 13 ตุลาคม 2559 สร้างความรันทดทุกข์อาลัยในพสกนิกรในพระองค์อย่างหาที่สุดไม่ได้ ทุกคนต่างแสดงออกในเหตุการณ์อันแสนวิโยคนี้ด้วยวิธีต่าง ๆ กัน การเล่าเรื่องราวในเหตุการณ์สวรรคตในรูปแบบ “เรื่องเล่า” ในสื่อออนไลน์เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจ ใคร่ศึกษา ดังเรื่องเล่าที่เก็บข้อมูลจากเว็บ <https://storylog.com> ช่วง ตุลาคม 2559 ถึงมกราคม 2560 จำนวน 56 เรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะเด่นและคุณค่าของเนื้อหาเหล่านี้

ผลการศึกษาพบว่า “เรื่องเล่า” ที่สะท้อนใจในเหตุการณ์สวรรคตนี้มีลักษณะเด่นคือ อิงอยู่กับข้อมูลจริงที่มี “อารมณ์สะท้อนใจ” เป็นเครื่องน้อมนำให้ “สาร” หรือ “เนื้อหา” ที่อุดมด้วยอารมณ์และความคิด “สื่อ” ถึงผู้เล่าและผู้รับสาร

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่า” เร้าอารมณ์สะท้อนใจในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2561

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

^{3,4} นักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ได้สัมผัสผลลัพธ์ทั้งยังพบว่าเนื้อหาที่ “เร้า” อารมณ์สะท้อนใจมีลักษณะ “ร่วม” ที่สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย และเนื้อหาที่กล่าวถึงการสวด โดยมี “ภาษา” เป็นเครื่องมือในการเร้าความสะเทือนใจนั้น เนื้อหาทั้ง 2 ลักษณะนี้มีความสัมพันธ์กันคือ จะกล่าวถึงการสูญเสียก่อนแล้วจึงกล่าวถึงการสวดตามลำดับส่วนในด้านคุณค่านั้นพบว่ามี 3 ประการคือ คุณค่าด้านการศึกษาหรือให้ความรู้ คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์ และคุณค่าด้านการเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต ทั้งลักษณะเด่นและคุณค่าดังกล่าวร่วมสร้างความเฝ้ายามให้แก่เรื่องเล่าได้อย่างดียิ่ง

คำสำคัญ: ลักษณะเด่น, เรื่องเล่า, อารมณ์สะท้อนใจ

Abstract

After the decease of H.M. King Bhumibol Adulyadej (King Rama IX) on the 13rd October 2016, the grievous event has left unfathomable grief to his people. Every Thai has expressed their condolence towards this miserable event with different presentations. Concerning the King's death, construction of online narratives is an interesting method that is worth studying. This study collects 56 narratives which are retrieved from <https://storylog.com> during October 2016 to January 2017. This study aims to examine dominant characteristics of content and significant value of those narratives.

The results reveal that the “emotional narratives” towards the death of King Rama IX are constructed on basis of facts. Therefore, “sorrowful emotions” lead to constructions of thoughtful and emotional “messages” or “contents” that are successfully communicated both for the narrators and receivers counterpart. For instance, the “emotional contents” have shared two themes in common. Those are contents representing great lost and contents expressing salutes. The remarkable

contents are realized through “language” thus it provokes emotional meanings. Structurally, both of thematic contents are relational. The narratives usually start with the lost and then the salutes respectively. In terms of value of the narratives, there are three aspects of value including knowledge value, human development value, and understanding life truth value. Thus the dominant characteristics of content and valuable aspects of the narratives meaningfully co-construct the sorrowful narratives.

บทนำ

13 ตุลาคม พุทธศักราช 2559 นับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์อันสำคัญที่ต้องจดจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทย วันที่พสกนิกรชาวไทยต่างเศร้าโศกอาลัยต่อการเสด็จสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 กษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รักยิ่งของมหาชนชาวสยาม เมื่อครั้งยังดำรงพระชนม์ชีพทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเป็นอเนกอนันต์ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องความเป็นอยู่ของราษฎร ทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต โดยทรงพระราชทานแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นหลักยึดถือในการดำรงชีพของราษฎร พระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่ทรงพระราชทานส่งผลให้เกิดประโยชน์นานับการ จนเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศตลอดระยะเวลากว่า 70 ปี ที่พระองค์ทรงครองราชย์ ทรงปัดเป่าความทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรในพระองค์เสมอมา นับตั้งแต่วันที่เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ การเสด็จสวรรคตในพระองค์ในครั้งนี้ได้นำมาซึ่งความสะเทือนใจอย่างใหญ่หลวงแก่ประชาชนชาวไทยทั้งปวง หลังเหตุการณ์การเสด็จสวรรคต ประชาชนต่างล้วนแสดงออกเพื่อถวายความอาลัยแด่ในหลวง รัชกาลที่ 9 ในหลายลักษณะทั้งในการแสดงตัวตนด้วยการบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ และการแสดงออกโดยใช้สื่อออนไลน์เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รักยิ่ง โดยเฉพาะการถ่ายทอด

ออกมาเป็นเรื่องเล่า “เรื่องเล่า” ที่เป็นร้อยแก้ว เรื่องเล่าเหล่านี้เกิดจากความสะเทือนใจจากเหตุการณ์สวรรคต และถ่ายทอดความสะเทือนใจนั้นออกมาให้กระทบอารมณ์ของผู้อ่านทำให้โหวสะเทือนใจไปกับเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วยเรื่องเล่าที่นำมาศึกษาครั้งนี้เป็นเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดอารมณ์สะเทือนใจจากเหตุการณ์สวรรคตในรัชกาลที่ 9 โดยเก็บข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในเว็บ <https://storylog.com> ซึ่งอยู่ในช่วงเวลา 4 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนมกราคม 2560 จำนวนทั้งหมด 56 เรื่อง เนื่องจากมีข้อจำกัดในการนำเสนอในรูปของบทความ จึงจะนำวิเคราะห์พอสังเขป เพื่อให้เห็นลักษณะเด่นอันเป็นลักษณะร่วมกันของเนื้อหาในเรื่องเล่าที่เร้าอารมณ์ของผู้อ่าน ตลอดจนชี้เพื่อพินิจว่าเรื่องเล่าเหล่านี้มีคุณค่าประการใดบ้าง ซึ่งถือเป็นเจตจำนงที่อันสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ โดยผู้เขียนแบ่งประเด็นศึกษาวิเคราะห์ดังนี้ คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องเล่าและอารมณ์สะเทือนใจ ลักษณะเด่นของเนื้อหาจากเรื่องเล่าในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และคุณค่าของเรื่องเล่าในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องเล่าและอารมณ์สะเทือนใจ

ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีเจตจำนงที่จะปูพื้นให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเล่า และอารมณ์สะเทือนใจอันเป็นกรอบคิดที่ใช้ศึกษาลักษณะความคิดรวบยอดเพื่อเชื่อมโยงสู่ประเด็นที่ 2 และ 3 อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษานี้

เมื่อกล่าวถึง “เรื่องเล่า” แล้ว มักเข้าใจกันว่าเป็นผลงานประเภทนวนิยาย เรื่องสั้น ตำนาน หรือนิทานประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดีที่เน้นจินตนาการเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้ เรื่องเล่าผนวกรวมงานเขียนประเภท สารคดี อันเน้นข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริง อันสืบเนื่องจากการขยายกระบวนการทัศนการศึกษาเรื่องเล่าจากประเภทบันเทิงคดี การศึกษาเรื่องภาพสะท้อนเป็นเรื่องการประกอบสร้างแทน (นพพร ประชากุล, 2552: 331) อีกทั้งนพพร ประชากุล นักวิชาการคนสำคัญที่สนใจ และศึกษาเรื่องเล่าอย่างจริงจังได้อรรถาธิบายเกี่ยวกับ “เรื่องเล่า” ให้แจ่มชัดขึ้นอีกว่า

“เรื่องเล่า (narrative) เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ชุดหนึ่งซึ่งมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ตอนต้นไปสู่สถานการณ์ตอนจบ เกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนหนึ่งและดำเนินไปในสถานที่ – เวลา” (นพพร ประชากุล, 2542: 13) และในการเล่าเรื่อง เป็นการเข้าไปคัดเลือก จัดลำดับความสำคัญ สร้างระเบียบบางอย่างให้กับมวลข้อมูลที่เดิมกองอยู่อย่างปราศจากรูปทรง และโครงสร้างของเรื่องเล่านี้เองที่เป็นเครื่องมือสื่อความหมายได้อย่างแนบเนียน... (นพพร ประชากุล, 2539: 19)

กล่าวโดยสรุป ความหมาย และ คุณลักษณะ ของ “เรื่องเล่า” ไม่ได้ผูกพันเพียงเรื่องสมมุติหรือเรื่องที่เน้นจินตนาการเท่านั้น หากยังหมายรวมถึง “เรื่องเล่า” ที่เป็นเรื่องราวต่างๆ รอบตัวของเราในชีวิตประจำวันจึงพบตั้งแต่ การเล่าข่าวตอนเข้าการปราศรัยของนักการเมือง คำบรรยายของครูในห้องเรียน เพลงทุกประเภทวรรณกรรมทุกรูปแบบ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ หนังสือการ์ตูน ภาพยนตร์ละครโทรทัศน์ ละครเวที ละครของกรมศิลปากร จิตรกรรมฝาผนัง และภาพวาดต่างๆ

จากที่กล่าวมาจะพบว่าตัวบทหรือข้อมูล หรือหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ประเภทเรื่องเล่ามีหลากหลาย อันเชื่อมโยงสัมพันธ์กับแนวทางการศึกษาเรื่องเล่า ซึ่งมีกรอบหรือทฤษฎีในการศึกษาที่หลากหลายเช่นกัน ช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เกิดแนวคิดเรื่อง “โครงสร้างนิยม” ที่สั่นคลอนการศึกษาเรื่องเล่าตามแนวทางเดิมของอริสโตเติลที่ว่า “เรื่องเล่าเป็นการลอกเลียนความเป็นจริง” จึงมักนิยมศึกษา “ภาพสะท้อน” ของเรื่องเล่าโดยเชื่อมโยงกับปัจจัยภายนอก ในแง่ของศิลปะและวรรณกรรม เรื่องเล่า คือภาพสะท้อนความล้ำเลิศของผลงานสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ

และความสามารถของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ส่วนแนวคิดด้านโครงสร้างนิยามมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดว่าเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์นั้น แท้จริงแล้ว “เป็นการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม” ซึ่งทำหน้าที่สื่อความหมายเชิงค่านิยม อุดมการณ์ ระหว่างผู้คนในสังคม

ส่วนอารมณ์สะเทือนใจ (emotion) คือคุณลักษณะอันสำคัญยิ่งของงานศิลปกรรมทุกแขนง เพราะอารมณ์สะเทือนใจเป็นหัวใจของศิลปะ วรรณกรรม หรือศิลปกรรมใด มีความงามความไพเราะ แต่ผู้ดูผู้ฟังไม่รู้สึกรู้สีกเกิดอารมณ์สะเทือนใจก็ไม่เป็นศิลปะ (เสฐียรโกเศศ, 2546) อารมณ์สะเทือนใจ คือสิ่งที่ทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตเรียกว่า รส หรือ ปฏิกริยาทางอารมณ์ (กุสุมา รักษมณี, 2549) การประจักษ์แจ้งในรสหรืออารมณ์สะเทือนใจ มิได้มีเพื่อความหฤหรรษ์เท่านั้น หากเพื่อเข้าใจและเข้าถึงในสัจจะแห่งอารมณ์หรือรสจวบเกี่ยวกับการบรรลุสัจธรรมแห่งชีวิต ซึ่งมีใช้ของผู้ประจักษ์แจ้งแต่ผู้เดียว หากหมายรวมถึงประจักษ์แจ้งในชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งปวงในแง่จึงอาจกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์เรื่องเล่ามิได้รังสรรค์มาเพื่ออารมณ์เพียงประการเดียว หากยังเป็นเครื่องมืออันสำคัญต่อการทำความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิตอีกด้วย

จากมโนทัศน์ของ “เรื่องเล่า” และ “อารมณ์สะเทือนใจ” ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เชื่อมโยงสู่ลักษณะเด่นของเรื่องเล่าเร้าอารมณ์สะเทือนใจในเหตุการณ์สวรรคตในรัชกาลที่ 9 มีความสอดคล้องในแง่ที่ว่า เป็นเรื่องเล่าที่มีข้อเท็จจริงเป็นหลัก แต่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดจากอารมณ์สะเทือนใจของผู้เขียนหรือผู้เล่า ซึ่งเนื้อหาของเรื่องเล่ามีลักษณะร่วมอันเป็นลักษณะเด่น ที่เป็นเครื่องมือสำคัญของอารมณ์สะเทือนใจ ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

2. ลักษณะเด่นของเนื้อหาจากเรื่องเล่าในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

“เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มีเนื้อหาเร้าให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจทั้งหมด 56 เรื่อง พบเนื้อหาที่มีลักษณะ “ร่วม” กันใน 2 ลักษณะ

ในการศึกษาเหล่านี้ เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย และเนื้อหาที่กล่าวถึงการสดุดี ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ถือเป็นลักษณะเด่นของเรื่องเล่าทั้งหมดคือ 56 เรื่อง ดังจะเสนอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

2.1 เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย

“การสูญเสีย” ในที่นี้หมายถึงการสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 อันเป็นเหตุการณ์ที่ “เรา” ให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจร่วมกันทั้งผู้เล่าเรื่องหรือผู้เขียน และผู้อ่านหรือ ผู้รับสารจากเรื่องเล่านั้น “เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องที่นำมาเป็นตัวอย่างนี้ ชี้แสดงให้เห็นว่า “ผู้เล่า” นำเสนอเนื้อหาของเรื่องที่แสดงการสูญเสียที่มีทั้งลักษณะ “ร่วม” กันดังนี้

เรื่องเล่าที่ 1 เรื่อง “วันที่หัวใจคนไทยทั้งประเทศแตกสลาย” ของ Joker วันที่ 13 ตุลาคม 2559

“...วันนี้จะเป็นอีกวันหนึ่งที่คนไทยทั้งประเทศจะต้องจดจำไปตลอดกาล จดจำว่าเราได้สูญเสียสิ่งที่มีค่ามากที่สุดเหนือหัวไปยากจะหาสิ่งไหนมาแทนได้ วันนี้เป็นวันที่ทุกคนก้มหน้าก้มตาจ้องมองโทรทัศน์บนรถไฟฟ้าด้วยน้ำตานองหน้า วันที่ทุกคนนั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์โดยไม่มีเสียงพูดคุยใครนอกเสียงสะอื้น วันที่ท้องฟ้านั้นเคยสดใสจู่ๆ ก็มีดลงอย่างน่าประหลาดใจวันที่เราได้ยินเสียงคนไทยร้องให้ดังพร้อมกันทั่วประเทศ วันที่เรา

มีการสูญเสียครั้งใหญ่ในชีวิตของคนไทย วันที่
เราไม่มี “พ่อ” อีกแล้ว...”

(Joker, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 2 เรื่อง “13 ตุลา : วันฟ้าเศร้า” ของ Paratiya_k วันที่ 13 ตุลาคม 2559

“...ฉันไม่มีน้ำตาจะไหลริน มีเพียงความรู้สึก
แน่นในหน้าอกจุกอยู่ในใจ...เหมือนกำลังเสีย
ญาติผู้ใหญ่ที่ฉันเคารพนับถือมากๆ คนหนึ่ง
ไป ญาติคนนั้นคนที่นั่งอยู่ในห้องนั้นและฉันไม่
ใส่ใจอะไรมากมายแค่รู้ว่าญาติคนนั้นจะนั่งมอง
ฉันอยู่ที่ตรงนั้นและฉันจะเห็นเขาทุกครั้งเมื่อหัน
กลับไปมอง แต่แล้ววันนี้ญาติคนนั้นของฉัน
ไม่ได้นั่งมองฉันอยู่ที่ตรงนั้นอีกแล้ว ฉันเสียใจ
เหลือเกิน...”

(Paratiya_k, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 3 เรื่อง “และในหัวใจพวกเราชาวไทยก็ยังมิในหลวงอยู่เสมอ” ของ
Chanuikarn วันที่ 14 ตุลาคม 2559

“...เราสูญเสียพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์
มาเป็นเวลาเจ็ดสิบปีเต็ม...ตั้งแต่พระชนมายุ
ไม่กี่พรรษา เราสูญเสียวีรบุรุษที่ทรงงานหนัก
ตลอดชีวิตของท่าน คิดประโยชน์ส่วนรวม
มากกว่าส่วนตน ใช้ชีวิตเรียบง่าย เป็นต้นแบบ
ให้ประชาชนชาวไทย เราสูญเสียบุคคลที่พร้อม

**ใจกันเรียกว่าพ่อโดยไม่มีเงื่อนไ้เราสูญเสีย
ส่วนหนึ่งของชีวิตเราไปแล้ว...”**

(Chanuikarn, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 4 เรื่อง “วันที่คุณตาไม่อยู่ : Leave but Not Left” ของ Pen วันที่ 14 ตุลาคม 2559

**“...ฉันเสียใจที่คุณตาจากไป แต่ฉันก็ตั้งใจที่
คุณตาจะได้พักผ่อนอย่างที่คุณอายุ 90 ควรจะ
ทำ ถ้านี้เป็นนิทาน แล้วฉันมีพรวิเศษ 1 ข้อ ฉัน
จะไม่ขอให้เขากลับมา ฉันจะไม่ขอให้เขาเป็น
อมตะ แต่ฉันจะขอให้เขาไปอย่างหมดห่วง...”**

(Pen, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 5 เรื่อง “ครูแล สังข์สุข พระสหายแห่งหมู่บ้านเขาเต่า” ของ KhunO วันที่ 9 ธันวาคม 2559

**“...แม้ในวันนี้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะทรงไม่อยู่บนโลกแล้ว
และอาจจะทำให้ใครหลายๆ คนโศกเศร้า
เสียใจ เหมือนกับชาวบ้านแห่งบ้านเขาเต่า
แห่งนี้ แต่สิ่งที่ท่านเคยทำให้แก่ชาวบ้านในวัน
นั้นก็ยังคงเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้าน และ
พระองค์ท่านก็คงจะยังสถิตย์อยู่ในดวงใจของ
ปวงชนชาวไทยทุกคนตลอดไป...”**

(KhunO, 2559: ออนไลน์)

“เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องที่นำมาเป็นตัวอย่าง พบลักษณะเนื้อหา “ร่วมกัน”
 อันนำไปสู่ลักษณะเด่นดังนี้

เนื้อหากล่าวแสดงการสูญเสียผ่านการใช้ภาษาพบว่ามีการใช้ภาษาที่
 กล่าวถึงความสูญเสียทั้งตรงไปตรงมาและอ้อมค้อมรวมกันทั้ง 5 เรื่อง เช่นที่กล่าวถึง
 การสูญเสียอย่างตรงไปตรงมา

“...จดจำว่าเราได้สูญเสียสิ่งที่มีค่ามากที่สุด
 เหนือหัว วันที่เรามีการสูญเสียในชีวิตของ
 คนไทย...”

(Joker, 2559: ออนไลน์)

“...เราสูญเสียพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์...”

(Chanuikarn, 2559: ออนไลน์)

“...เหมือนกำลังสูญเสียญาติผู้ใหญ่...”

(Paratiya_k, 2559: ออนไลน์)

“...เราสูญเสียวีรบุรุษที่ทรงงานหนักตลอด
 ชีวิต...”

(Chunuikarn, 2559: ออนไลน์)

“...แม้วันนี้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
 ภูมิพลอดุลยเดช... จะทรงไม่อยู่บนโลกแล้ว...”

(KhunO, 2559: ออนไลน์)

และที่กล่าวถึงการสูญเสียอย่างอ้อมค้อม คือ

“...แต่ฉันก็ดีใจที่คุณตาจะได้พักผ่อนอย่างที่คุณ
90 ควรจะมี...”

(Pen, 2559: ออนไลน์)

นอกจากการใช้ภาษาที่แสดงการสูญเสียอย่างตรงไปตรงมาแล้วยังพบการใช้ภาษาที่แสดงอารมณ์สะท้อนใจในลักษณะของการพรรณนาให้เห็นภาพของความโศกเศร้าเสียใจ ดังนี้

“...วันนี้เป็นวันที่ทุกคนก้มหน้าก้มตาจ้องมอง
โทรศัพท์บนรถไฟฟ้าด้วยน้ำตานองหน้า วันที่
ทุกคนนั่งเฝ้าหน้าจอโทรศัพท์โดยไม่มีเสียงพูด
คุยกับใครนอกจากเสียงสะท้อน...วันที่เราได้ยิน
เสียงคนไทยร้องไห้พร้อมกันทั่วประเทศ...”

(Joker, 2559: ออนไลน์)

“...ฉันไม่มีน้ำตาจะไหลรินมีเพียงความรู้สึก
แน่นในหน้าอกจุกอยู่ในใจ...”

(Paratiya_k, 2559: ออนไลน์)

จากที่กล่าวถึงลักษณะเด่นด้านเนื้อหาการสูญเสียพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 โดยใช้คำที่สื่อความถึงการสูญเสียอย่างตรงไปตรงมา คือ คำว่า “สูญเสีย” หรือใช้คำนำนองสูญเสีย เช่น “ไม่อยู่บนโลกนี้” หรือ “จากไป” เป็นต้น ประกอบกับการพรรณนาอารมณ์และความรู้สึกร่วมกับไปกับ “การสูญเสีย” ครั้งนี้ด้วยเช่น “ฉันไม่มีน้ำตาจะไหลริน มีเพียงความรู้สึกแน่นในหน้าอก จุกอยู่ในใจ...” หรือ “วันที่ท้องฟ้า เคยสดใส จู่ๆก็มีดลอย่างน่าประหลาดใจ วันที่เราได้ยินเสียงคนไทยร้องไห้ดัง

พร้อมกันทั่วประเทศ” การใช้ภาษาเพื่อการพรรณนาถึงการสูญเสียนี้จึงเป็น “สาร” ที่ กระตุ้น หรือ “เร้า” ให้เกิดอารมณ์ต่อผู้อ่าน หรือผู้รับสารให้สะท้อนใจและ คล้อยตามได้ดียิ่ง

2.2 เนื้อหาที่กล่าวถึงการสวด

“การสวด” ในที่นี้หมายถึงการยกย่องหรือสรรเสริญเกียรติคุณใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งปวง ในส่วนของการสรรเสริญเกียรติคุณนี้จะเชื่อมโยงกับเนื้อหา เรื่องการสูญเสียซึ่งเป็น โครงสร้างส่วนแรกในตัวของเรื่องเล่า เนื้อหา ในส่วน “การสวด” นี้ พบลักษณะ “ร่วม” เช่นเดียวกับส่วนการ “สูญเสีย” ดังจะนำมาเป็นตัวอย่างให้เห็น ดังนี้

เรื่องเล่าที่ 1 เรื่อง “พ่อของแผ่นดิน” ของ Uniizuq วันที่ 13 ตุลาคม 2559

“...สิ่งที่เราเห็นตลอดมา คือพระบรมฉายา
ลักษณะของพ่อหลวง ประดับอยู่บนฝาผนังของ
ทุกบ้านเราเห็นพระองค์ท่านเห็นพระราช
กรณียกิจ พระราชโองการ โครงการใน
พระราชดำริ พระราชนิพนธ์บทเพลงมากมาย
ผ่านทีวีทุกช่อง สารคดี หรือแม้กระทั่งจาก
คำบอกเล่าของปู่ย่าตายาย ถึงสิ่งที่พระองค์
ทรงงาน และเหน็ดเหนื่อยเพื่อปวงประชา
มาตลอด ตั้งแต่ที่ได้ขึ้นครองราชย์จนกระทั่ง
บัดนี้...”

(Uniizuq, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 2 “พ่อหลวง...สวรรคต...ความจริงที่เจ็บปวดที่สุดในชีวิต” ของ Tu Alisa
วันที่ 14 ตุลาคม 2559

“...โครงการในพระราชดำริ ทุกโครงการล้วนมี
คุณอนันต์ และคำสอนที่พระองค์ทรงมี
พระราชดำรัสในแต่ละครั้งก็ทรงมีความหมาย
ให้เราได้คิดมากมาย หลายสิ่งหลายอย่างใน
แผ่นดินนี้ที่ท่านทรงอุทิศพระวรกายทรงงาน
อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย มันมีค่าและยิ่งใหญ่ใน
จิตใจคนไทยเสมอ...”

(Tu Alisa, 2559: ออนไลน์)

เรื่องเล่าที่ 3 เรื่อง “บันทึกจากคนสองแผ่นดิน” ของ Forest วันที่ 15 ตุลาคม 2559

“...ชายคนหนึ่ง ทั้งชีวิตของเขามีแค่งานเดียว
เท่านั้น...คือ แก่ไขความทุกข์ยากให้คนงาน
ของเขาต้องทำตลอดชีวิต ไม่มีวันหยุด ไม่เคย
หยุด ไม่มีลาพักร้อน แม้ในยามหลับ ยามตื่น
ยามป่วย...คือคนที่มีชีวิตเพื่อคนอื่น ชายคน
นั้น ทำงานโดยไม่มีเกษียณ ทำจวบจนลม
หายใจสุดท้ายจะดับลง...”

(Forest, 2559: ออนไลน์)

เรื่องที่ 4 เรื่อง “ในหลวงในดวงใจ (เดือน)” ของ Tasicha วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559

“...ท่านไม่เพียงแต่ทำ ท่านทรงคิด ทรงสร้าง ทรงทำ ท่านสร้างสิ่งสวยงามไว้ให้พวกเรา ตั้งแต่วันแรกที่พระองค์ทรงเป็น พระมหากษัตริย์ ท่านทรงงานหนักตลอดเวลา ทรงงานด้วยตัวพระองค์เอง ทำให้เกิด โครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ และทำให้ประเทศไทยเป็นไปดังทุกวันนี้ ท่านเป็นดังผู้วิเศษของชาวไทย ท่านสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ไว้ให้เรา ทำให้เรามีกิน มีใช้ ประโยชน์ต่างๆ ที่พระองค์ทรงตรัส ทำให้พวกเรา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จนกระทั่งวันสุดท้าย ...”

(Tasicha, 2559: ออนไลน์)

เรื่องที่ 5 เรื่อง “ประเพณีที่แสนสิ้นหวัง” ของ May_Be_Need วันที่ 27 พฤศจิกายน 2559

“...เมื่อมองย้อนไปตอนผมเด็กๆ โครงการ บนดอยบางโครงการเพิ่งเริ่มต้น วันนี้โครงการ เหล่านั้นผลิดอกออกผลแล้วสวยงามมากเสีย ด้วย ความเพียรของพระองค์ท่านทำให้ลูกคิด มาได้ว่าอย่าเพิ่งสิ้นหวัง บ้านเมืองเราเคยแย่ กว่านี้มาเยอะมาก รูปปกถ่ายที่มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวงเมื่อสามปีก่อน เราโชคดีจริงๆ ที่มี

ในหลวง และอยากให้พระองค์ท่าน
ทอดพระเนตรลงมาแล้วทรงภูมิใจที่ประเทศ
ไทยโชคดีที่มีพสกนิกรตามรอยพระองค์ท่าน
ไม่ต้องทุกเรื่อง แค่เรื่องที่น่าสนใจคนละเรื่องก็พอ
...”

(May_Be_Need, 2559: ออนไลน์)

“เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องที่นำมาเป็นตัวอย่าง พบลักษณะเนื้อหาเหมือนกัน
อันเป็นลักษณะเด่น กล่าวคือ การสรรเสริญเกียรติคุณในพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันเป็น
อนเอนันต์ ดังปรากฏในเรื่องเล่าทั้ง 5 เรื่องดังนี้

“...เห็นพระราชกรณียกิจ พระราชโองการ
โครงการในพระราชดำริพระนิพนธ์บทเพลง
มากมาย...”

(Unilzuq, 2559: ออนไลน์)

“...โครงการในพระราชดำริทุกโครงการล้วนมี
คุณอนันต์ และคำสอนที่พระองค์ทรงมี
พระราชดำรัสในแต่ละครั้ง...”

(TuAlisa, 2559: ออนไลน์)

“...ทำให้เกิดโครงการในพระราชดำริมากกว่า
4,000 โครงการ...”

(Tesicha, 2559: ออนไลน์)

“...โครงการบนดอยบางโครงการเพิ่งเริ่มตั้ง
วันนี้โครงการเหล่านั้นผลิตดอกออกผลแล้ว
สวยงามมากเสียด้วย...”

(May_Be_Need, 2559: ออนไลน์)

นอกจากเรื่องเล่าทั้ง 5 เรื่อง จะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจอันหลากหลายมากกว่า 4,000 โครงการ ดังข้อความที่นำมาวิเคราะห์ให้เห็นแล้ว การทรงงานของพระองค์อย่างหนัก โดยมุ่งพัฒนาพสกนิกรในพระองค์ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ คือทรงงานเพื่อคนอื่นและเพื่อสังคมมาตลอดอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ตลอดช่วงการครองราชสมบัติ เช่น

“...หลายสิ่งหลายอย่างในแผ่นดินนี้ที่ท่านทรง
อุทิศพระวรกายทรงงานอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย
...”

(TuAlisa, 2559: ออนไลน์)

“...ชายคนหนึ่ง...แก้ไขความทุกข์ยาก
ให้คนงานของเขาต้องทำตลอดชีวิต ไม่มี
วันหยุด ไม่เคยหยุด ไม่มีลาพักร้อน...”

(Forest, 2559: ออนไลน์)

“...ท่านทรงคิด ทรงสร้าง ทรงทำ ท่านสร้าง
สิ่งสวยงามไว้ให้พวกเราตั้งแต่วันแรกที่พระองค์
ทรงเป็นกษัตริย์...”

(Tesicha, 2559: ออนไลน์)

การสรรเสริญเกียรติคุณด้วยการกล่าวถึงพระราชกรณียกิจ ตลอดจนภาษาที่พรรณนาให้เห็นพระวิริยบารมีที่ทรงงานหนักเพื่อสังคม คนอื่น หรือโดยนัย คือ พสกนิกรในพระองค์ ล้วน “เรา” ให้ “เรื่องเล่า” ทั้ง 5 เรื่องนี้ ให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจได้อย่างดียิ่ง

3. คุณค่าของ “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

จากการศึกษาพบว่า “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 มีคุณค่า 3 ประการ ดังจะนำเสนอไปตามลำดับดังนี้

3.1 คุณค่าด้านการศึกษาหรือการให้ความรู้

“เรื่องเล่า” หลายนัย เรื่องมีลักษณะ “ร่วม” กันในแง่ที่กล่าวถึงพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจในพระองค์ที่ทรงบำเพ็ญมาเนิ่นนานตั้งแต่ทรงครองราชสมบัติจนถึงสวรรคต อันเป็นการต่อยอดในคุณลักษณะด้านวิริยบารมีและปัญญาบารมี ผ่านโครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ และพระราชนิพนธ์ทั้งปวง ข้อมูลที่เป็นทั้งข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นข้างต้นนี้ ถือเป็นการให้การศึกษาหรือให้ความรู้ ดังปรากฏในตัวอย่างเนื้อหาของเรื่องเล่า ดังนี้

“...พระองค์ทรงเป็นยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ เราเกิดและเติบโตในรัชกาลที่ 9 เราจะเห็นพระองค์ท่านทรงงานทุกวันตั้งแต่วันแรกที่พระองค์ขึ้นครองราชย์...ทำให้เราได้รู้ว่าพระองค์ทำทุกอย่างเพื่อคนอื่น ท่านไม่เพียงแต่ทำ ท่านทรงคิด ทรงสร้าง ทรงทำ... ท่านทรงงานหนักตลอดเวลาทรงงานด้วยตัวพระองค์เอง ทำให้เกิดโครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ และทำให้ประเทศไทยเป็นไปดังทุกวันนี้...”

(Tesicha, 2559: ออนไลน์)

3.2 คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์

การพัฒนามนุษย์คือการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของคุณงามความดี เริ่มตั้งแต่ผู้เขียนในฐานะผู้เล่าเรื่อง เกิดความซาบซึ้งสะเทือนใจในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความซาบซึ้งสะเทือนใจดังกล่าวเกิดจากการสำนึกและตระหนักถึงคุณงามความดีในพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจ ตลอดจนพระจริยวัตรอันงดงามทั้งปวง นั้นหมายความว่าผู้เล่าเรื่องตระหนักถึงและแยกแยะความดีความงามที่มนุษย์โดยทั่วไปพึงตระหนักได้ จากนั้นก็ถ่ายทอดความสะเทือนใจนี้ผ่าน “เรื่องเล่า” ให้ผู้อื่น/ผู้อ่าน ได้รับรู้ความละเอียดประณีตของจิตใจที่เหมือนกันก็จะทำให้ “สาร” อารมณ์และความคิดในเรื่องเล่าสัมฤทธิ์ผล การตระหนักถึงคุณงามความดี คือการจัดระเบียบตัวเองให้อยู่ในกรอบของจริยปฏิบัติ โดยนัยคือการพัฒนามนุษย์ในส่วนของคุณงามความดีนั่นเอง เมื่อมนุษย์ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมแล้วจะเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ที่ดีที่จะต่อยอดไปพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืนมั่นคง น่าสังเกตว่า การพัฒนามนุษย์ในแง่นี้แทบจะไม่มี การพูดถึงอีกแล้วในยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งหาความรู้ไม่ว่า หากขาดคุณธรรมจริยธรรมในตัวมนุษย์แล้ว การพัฒนาในส่วนอื่นที่จะก่อปัญหาตามมาเนื้อหาของ “เรื่องเล่า” ที่แสดงคุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์จะได้แสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง ดังนี้

“...ตอนนี้เราเข้าใจแล้ว แต่ต่อให้เราไม่ได้เห็นข่าวว่าพระองค์ทำอะไร เราก็เชื่อมั่นและรับรู้ได้ว่าพระองค์ไม่ได้พักผ่อนเลย... ทุกๆ คำสอนของพ่อ ล้วนแล้วแต่เป็นคำวิเศษพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สอนให้เราเป็นคนดี และเรียนรู้การใช้ชีวิตอย่างพอดีและพอเพียง ...”

(ณัฐรดี มีจำนงค์, 2559: ออนไลน์)

3.3 คุณค่าด้านการเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต

เป็นคุณค่าในเชิงปรัชญาที่ชี้แสดงว่า “มนุษย์” ทุกชนชั้น ทุกสถานภาพ และทุกเพศ ทุกวัย ต่างต้องประสบกับสิ่งเดียวกัน คือการ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป” อันเป็น “แก่น” แท้ของมนุษย์ที่ต้องตระหนักรู้สิ่งที่จะดำรงไว้อย่างมั่นคง คือการก่อปรด้วยคุณงามความดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ “สังคม” จะจารจารึกไว้มิรู้ลืม ดัง “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ผู้เล่า/ผู้แต่ง ได้สะท้อนย้อนคิดออกมาว่า “อารมณโศก” อันเป็นอารมณ์สะท้อนใจจากเรื่องเล่านี้ เมื่อถึงสูงสุดแล้วกลับมาพิจารณาเหตุการณ์และตนเองจะเกิดการ “หยั่งรู้” ถึงความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งอันนำมาซึ่งพุทธิปัญญาอันลึกซึ้ง ดังปรากฏในเนื้อหาของเรื่องเล่า ดังนี้

“...มีคำคม คำหนึ่ง ผมเตรียมฝากไว้อย่างหนึ่งว่าเวลา
เศร้าเสียใจ หรืออะไรก็ตาม ที่รู้สึกรักและผูกพันอย่าง
หาที่สุดมิได้ ร้องไห้เถอะครีบ แต่อย่าให้ความเศร้า
คืบคลานนานไป จนเสียตัวตน ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น
ก็ตาม ขอเพียงแค่เดินหน้าต่อไป ตามหลักคำสอนของ
ท่านที่อยู่บนฟ้า และสร้างพลังใจของตนเองให้เข้มแข็ง
ทุกวัน ให้สมกับที่มีตัวตนที่อยู่ในยุคนั้น ที่มีความสุข
อันใหญ่ยิ่งสูงสุด...”

(โจ ปิยะเทพ ตรึงจิตวิลาส, 2559: ออนไลน์)

บทสรุป

องค์ความรู้เกี่ยวกับ “เรื่องเล่า” หรือ “ศาสตร์แห่งเรื่องเล่า” มีพัฒนาการไปตามบริบททางสังคมจากยุคแรกๆ เช่น ในยุคอริสโตเติล มักจะพินิจเรื่องเล่าในแง่ของภาพสะท้อนและความซาบซึ้งซึ่งสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องเล่าประเภทบันเทิงคดีที่ให้ความสำคัญกับจินตนาการเป็นหลัก ปัจจุบันมโนทัศน์ของเรื่องเล่าได้ขยายพรมแดนโดยผนวกเอาเรื่องเล่าแบบเรื่องจริงหรือสารคดีเข้าไว้ด้วย หรืออาจกล่าวได้

ว่าทุกเรื่องราวที่อยู่รอบตัวเราล้วนเป็น “เรื่องเล่า” ได้ทั้งนั้น ดังนั้น ประเด็นศึกษาเรื่อง “ภาพสะท้อนความจริง” เดิมที่เชื่อมโยงกับ “ปัจจัยภายนอก” จึงหันเหความสนใจมาให้ความสำคัญกับ “การประกอบสร้าง” ตัวบท การศึกษาเรื่องเล่าในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นความสนใจ หรือเป็นแนวโน้มของศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ในปัจจุบัน

“เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีลักษณะเด่น คือ เป็นเรื่องเล่าที่อิงอยู่กับเรื่องจริงแต่มี “อารมณ์สะท้อนใจ” เป็นเครื่องน้อมนำให้ “สาร” หรือเนื้อหาที่อุดมด้วยอารมณ์และความคิด “สื่อ” ได้สัมฤทธิ์ผลทั้งในระดับของผู้เล่าหรือผู้เขียนและผู้รับสาร นอกจากนั้น เนื้อหาของ “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตนี้ยังพบว่ามีลักษณะเด่นที่มีลักษณะ “ร่วม” กันอีก 2 ประการ คือ เนื้อหาที่ “เร้า” ให้เกิดความสะเทือนใจ คือ **เนื้อหาที่กล่าวถึงการสูญเสีย และเนื้อหาที่กล่าวถึงการสวด** โดยผ่านการใช้ภาพหรือคำที่สื่อความอย่างตรงๆ หรือสื่อความหมายใกล้เคียงที่เกี่ยวกับสูญเสีย และการสวด เนื้อหาใน 2 ลักษณะ มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ส่วนแรกจะกล่าวถึงการสูญเสียก่อน และกล่าวถึงการสวด หรือสรรเสริญในเกียรติคุณในพระราชกรณียกิจ และพระอัจฉริยภาพต่างๆ ในลำดับต่อมา นอกจากนั้น “เรื่องเล่า” ทั้งหมดนี้ยังให้คุณค่าใน 3 ประการ คือ **คุณค่าด้านการศึกษาหรือให้ความรู้** ในพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ผ่านโครงการในพระราชดำริมากกว่า 4,000 โครงการ คุณค่าในลำดับต่อมาคือ **คุณค่าด้านการพัฒนามนุษย์** ในด้านคุณงามความดี ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่จะให้มนุษย์มีความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเพื่อต่อยอดไปพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ต่อไป และคุณค่าประการสุดท้าย คือ **คุณค่าด้านเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต** มองว่าชีวิตของ “มนุษย์” ทุกชนชั้น ทุกสถานภาพ และทุกเพศทุกวัย ต่างต้องประสบในสิ่งเดียวกัน คือ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป” “แก่นแท้” ของมนุษย์ คือ การดำรงมั่นอยู่ในคุณงามความดีเพื่อที่ “สังคม” จะได้จารจดไว้รู้สืมาตสยเดียวกับ “เรื่องเล่า” ในเหตุการณ์สวรรคตในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 นั้นเอง

รายการอ้างอิง

กุสุมา รัชมณี. (2549). การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.

นพพร ประชากุล. (2539). “คำนำเสนอ” ในเชิงอรรถวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :

มติชน.

นพพร ประชากุล. (2542). “คำนำเสนอ” สัญศาสตร์โครงสร้างกับการวิจัย

ภาพยนตร์, ใน แล่เนื้อเถื่อนหนังเล่ม 2. กรุงเทพฯ : มติชน.

นพพร ประชากุล. (2552). ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม ๒ ว่าด้วยมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อ่าน.

เสฐียรโกเศศ. (2533). การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

ออนไลน์

โจ ปิยะเทพ ตรึงจิตวิลาส. (2559). แผ่นดินต้องจารึก. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 16

พฤศจิกายน 2559 จาก <https://storylog.com>.

ณัฐรดี มีจำนงค์. (2559). คิดถึงพ่อจากทางไกล. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม

2559 จาก <https://storylog.com>.

Chanuikarn. (2559). และในหัวใจพวกเราชาวไทยก็ยังจะมีในหลวงอยู่เสมอ.

[ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Forest. (2559). บันทึกจากคนสองแผ่นดิน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม

2559 จาก <https://storylog.com>.

Joker. (2559). วันที่หัวใจคนไทยทั้งประเทศแตกสลาย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13

ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Khun. (2559). ครูแล สังข์สุข พระสหายแห่งหมู่บ้านเขาเต่า. [ออนไลน์]. สืบค้น

เมื่อ 19 ธันวาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

May_Be_Need. (2559). ประเทศที่สิ้นหวัง. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน

2559 จาก <https://storylog.com>.

Paratiya_k. (2559). **13 ตุลา : วันฟ้าเศร้า**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Pattiesitra. (2559). **รักในหลวง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Pen. (2559). **วันที่คุณตาไม่อยู่: Leave but Not Left**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

Tesicha. (2559). **ในหลวงในดวงใจ(เตือนใจ)**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2559 จาก <https://storylog.com>.

Tract. (2559). **รักในหลวง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

TuAlisa. (2559). **พ่อหลวง...สวรรคต...ความจริงที่เจ็บปวดที่สุดในชีวิต**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.

UNIIZUQ. (2559). **พ่อของแผ่นดิน**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2559 จาก <https://storylog.com>.